

Nr 82
TIJDSCHRIFT voor HEEMKUNDE
FOLKLORE en OUDHEIDKUNDE

Museum 't Nieuwhuys Hoegaarden

ALPAIDIS

DRIEMAANDELIJKS 1/86

DHR. GUILLUY A

NERM 35

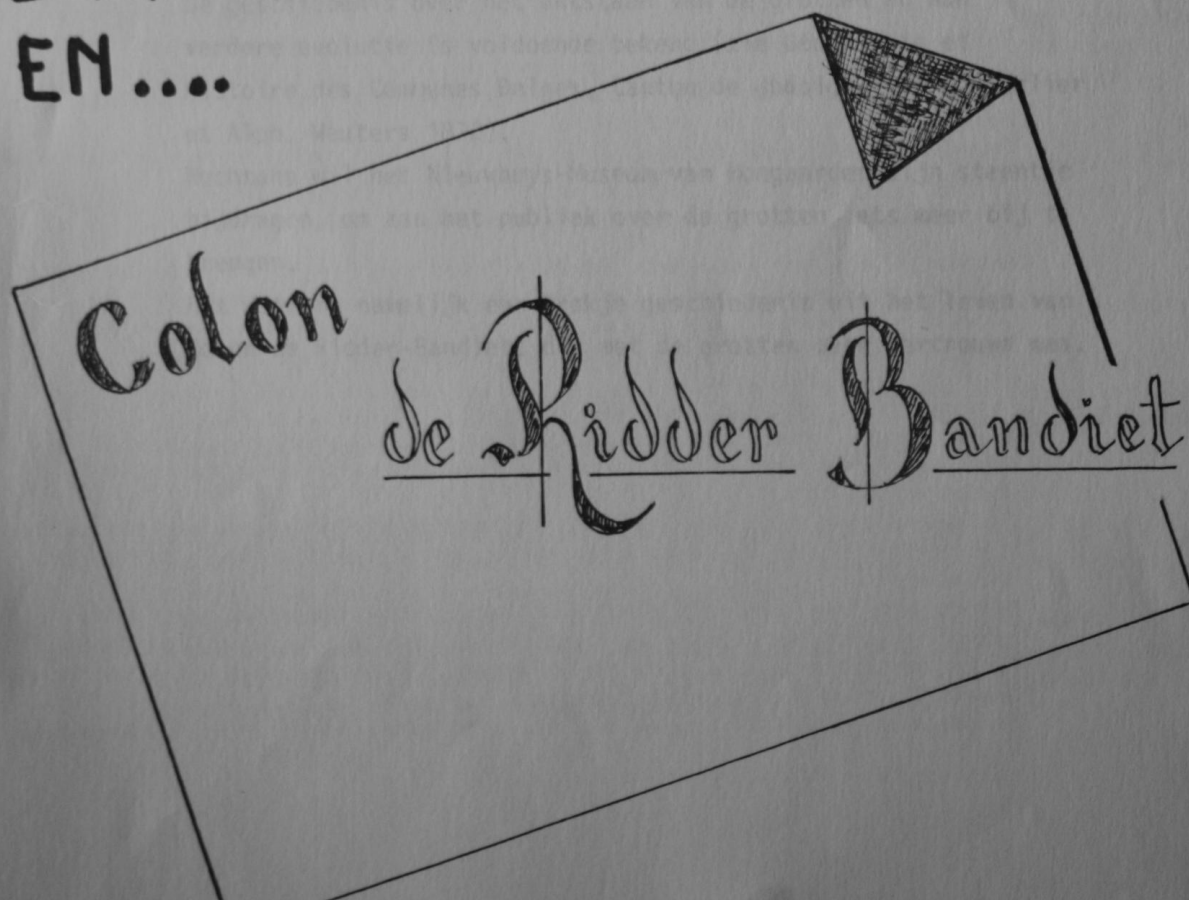
3320 HOEGAARDEN

FOLX-LES-CAVES

HOEGAARDEN

BROUWERIJ "DE KLUIS,"
EN....

TER INLEIDING

+++++

De aankoop van 3 ha. onderaardse grotten te Folx-les-Caves, door de Brouwerij "De Kluis" uit Hoegaarden, om er schuimbier te produceren en er tevens een toeristische aantrekkelijkheid van te maken, is een zeer prijswaardig initiatief.

De geschiedenis over het ontstaan van de grotten en hun verdere evolutie is voldoende bekend (zie Géographie et histoire des Communes Belges, Canton de Jodoigne par J. Tarlier et Alph. Wauters 1872).

Nochtans wil het Nieuwhuys-Museum van Hoegaarden zijn steentje bijdragen, om aan het publiek over de grotten iets meer bij te brengen.

Het betreft namelijk een brokje geschiedenis uit het leven van Colon de Ridder-Bandiet, die met de grotten zeer vertrouwd was.

COLON, DE RIDDER-BANDIET

In de nacht van 5 oktober 1751, reed de rijke Hollandse koopman Jan Weber te paard langs de Romeinse baan, dicht voorbij het dorp Ambresin (ten zuiden van Hannuit). Hij had te Namen goede zaken gedaan, want in de zakken van zijn zadel staken vele florijnen.

Maar plots toen hij de Mehaigne overstak, dook een schaduw op, die de ruiter naderde en vroeg : "Wees zo goed, Mijnheer, mij het uur te zeggen".

Weber wilde door een stout antwoord zijn angst bestoppen en sprak : "Loop naar de duivel".

De geheimzinnige stem verhief zich opnieuw : "Ik verzoek U, Mijnheer, wat beleefd te zijn en ik herhaal U mijn vraag, hoe laat is het ?".

Jan Weber hield zijn zweep op en wilde de onbekende te lijf. Maar een schot weerklonk en de koopman viel ten gronde. De man sprong op het paard van zijn slachtoffer en gaf het de sporen. Hij verwijderde zich in noord-westelijke richting en kwam na een lange rit aan een put in de streek van Folx-les-Caves.

Boven de opening liet hij een licht fluitsignaal horen en haakte een draad los, waarmee hij een koorden ladder omhoog trok, die hij aan dezelfde haak hechtte.

Snel daalde hij alzo naar beneden en begaf zich naar een ondergrondse beek. Daar wachtte hem een man op met een bootje, waarin de geldzakken van de Hollandse koopman werden geworpen. Na enkele krachtige roeislagen bereikten de twee mannen de andere oever van de Kleine Gete en brachten zich alzo in veiligheid.

Wanneer de volgende dag het lijk van Jan Weber werd gevonden, fluisterde iedereen de naam van "Colon", maar er was geen enkel bewijs.

Enkele tijd later ontwaakte Messire Peter van Beeren, verschrikt uit zijn slaap, gewekt door het kraken van een deur. Maar toen hij de inbreker herkende, sprond deze wild op zijn slachtoffer toe en sprak : "Geen enkel gebaar a.u.b. ik zie dat Messire mij heeft herkend, pas op, want ik ben onverbiddelijk".

"Wat wilt U?" vroeg de edelman bevreesd.

"Van U niets, maar in uw brandkoffer steekt te veel geld, terwijl de arme mensen te kort hebben, sta mij even toe uw fortuin te tellen", wedervoer Colon.

Uit angst voor zijn leven gaf de edelman de toelating en met een hoffelijk gebaar vulde de rover zijn zakken met de goudstukken van Messire van Beeren.

Daarop nam Colon beleefd afscheid "Goede avond, Messire, maar wees indachtig, dat het minste onvoorzichtig woord U het leven kan kosten."

Peter van Beeren hield geen rekening met de waarschuwing. Hij had echter ongelijk, want enkele tijd later was hij dood.

En opnieuw gingen de tongen los, maar niemand kon enig bewijs brengen.

Op een andere dag werd bij Piétrain een vrouw, (het zou een zekere Delmot of de la Motte geweest zijn), aangerand en bijna om het leven gebracht. De dader wierp haar in het gras langs de kant van de weg en wilde haar verkrachten. De vrouw weerde haar heftig en riep om hulp. Toen haalde de man een doek te voorschijn en liet hem boven haar hoofd schitteren. Doch plots dook haar redder op, die zich bliksemsnel op de aanrander wierp en hem met zijn eigen dolk doodde. De vrouw keek dankbaar haar redder aan en murmelde zijn naam "Colon".

"Dank mij niet, Mevrouw, want ik kon doodgewoon niet dulden dat een mooie vrouw aangevallen werd door een concurrent".

Hij hielp haar recht, kuiste haar kleeft af en bood haar zijn arm aan ; kortom hij betuigde zijn eerbied en maakte haar het hof.

"Ik zal U naar huis vergezellen, want de wegen zijn onveilig" zei hij en bracht haar tot aan de drempel van haar woonst.

Bij het afscheid schonk hij haar zelfs een klein geschenkje, een gouden kruisje met safieren versierd.

Toen haar echtgenoot thuis kwam en het gebeuren van de wonderbare redding vernam kon hij zijn eigen ogen niet geloven, want het kruisje was één van de juwelen, hem drie weken geleden door Colon afgenomen. Maar de man zweeg uit dank voor de redding van zijn vrouw.

En ook in de streek van Geldenaken verscheen de Ridder-Bandiet, waar hij de brouwer G. van Simphoven uit Hoegaarden van zijn geld ontdeed, toen deze laat in de avond met paard en kar uit het Walenland terugkeerde. "Uw geld of uw leven" dreigde Colon "want terwijl U in het geld zwemt hebben vele arme mensen honger".

Van Simphoven, uiterst bevreesd, wierp hem zijn geldzak toe. Colon maakte een diepe buiging "Dank U vriendelijk, Mijnheer, ik stel met genoegen vast dat er op deze wereld nog mensen zijn, die snel van begrip zijn".

En tal van dergelijke verhalen deden in de jaren 1750-1765 de ronde in de goede steden van het Hertogdom Brabant, onder de regering van Keizerin Maria-Theresia, in betrekking met Colon de Ridder-Bandiet.

Colon bewoonde in die tijd een klein huisje, niet ver van het nu verdwenen gehucht Bois-des-Caves bij Folx-les-Caves.

Laatstgenoemd dorp, gelegen op de Kleine Gete, tussen Jandrain en Ramillies op een 20-tal kilometers van Hoegaarden, heeft zijn naam te danken aan de uitgestrekte ondergrondse gangen door de Romeinen uitgehold om de Haspengouwse heirbaan aan te leggen.

De gewelven van deze gangen rusten op dikke ronde pijlers, gevormd uit fragmenten silex en zandsteen. Het was een ideaal schuiloord voor dieven en rovers, die destijds de wegen onveilig maakten.

Niemand durfde de gangen betreden, want tal van spookverhalen deden de ronde. Tijdens het Schrikbewind droegen de priesters er in 't geheim de mis op, wyl de gangen en spelonken als contactplaats dienden voor Brigands en Samenzweerders tegen de overheersende macht.

In 1914 boden zij een onderkomen aan de vluchtende bevolking uit de streek. Zelf een Belgische officier, opgejaagd door de Uhlanen, vond er gedurende een tiental dagen een veilige schuilplaats en kon nadien opnieuw het leger vervoegen bij het beleg van Antwerpen.

Nopens de spookverhalen die destijds de ronde deden schreef de Heer M.E. Bourguignon (Service des recherches historiques et folkloriques du Brabant) het volgende : "Het bestaan van deze enorme ondergrondse gangen en kelders, die ten tijde van Grammaye, meer dan duizend voet lang waren, hebben door de tijden heen steeds op de verbeelding van de mensen gewerkt. Men geloofde dat de kelders bewoond werden door kleine gebaarde mannetjes, die in de nacht allerlei werk verrichten tegen vergoeding van eten, dat aan de ingang van de gangen werden geplaatst. Later werden in de kelders van Folx-les-Caves paddestoelen gewonnen. Gidsen leiden U rond en doen U het verhaal van de spoken en de Halverman-netjes en ook van Colon, de Ridder-Bandiet".

Ook de put en de oven van Colon bestaan heden nog en op de muren hiervan skulterde een veearts uit Ramillies later apen, negers, Romeinse soldatenkoppen, enz...

Men merkt er ook vele inschrijvingen van namen en jaartallen op. De oudste dateert van 1771.

En ten slotte kan men er buiten de beek, wiens water in de Kleine Gete loopt en langswaar Colon, met zijn bootje ontsnapte, grote hoeveelheden fossielen bewonderen, evenals het altaar van de Heilige Geest, waar de geheime missen werden opgedragen onder de Franse Tijd.

De put waarin Colon afdaalde, na de moord op de rijke Hollander, stond in verbinding met de gangen van Folx-les-Caves en ook met een put die in de kelder van het huisje van Colon was gebouwd. Zo kon de Ridder-Bandiet onopgemerkt als bij mirakel verschijnen en verdwijnen.

Noteer dat een dergelijke put ook in de kelders van 't Nieuwhuys-museum te Hoegaarden bestaat, waarrond eveneens tal van verhalen de ronde deden.

De slachtoffers van Colon zijn ontelbaar maar hij handelde steeds in alle hoffelijkheid en welgemanierdheid. Hij was het type van een ridder-bandiet die in 't geheim door alle vrouwen werd bewonderd.

Hij beschermde de armen en stond hen in alle opzichten bij, ten nadele van de meer bemiddelden.

Zo zijn slachtoffers inschikkelijk waren, liet hij hun de nodige som, om hun reis voort te zetten en zo zij zwegen, geschiedde hun geen kwaad. Maar anders was Colon onverbiddelijk.

Het gebeurde zelfs dat kasteelheren uit het gewest beroep deden op Colon, om hen tijdens de nacht tegen rovers en dieven te beschermen.

Colon aanvaardde, zo de vergoeding hoog genoeg was, zoniet werden zij door Colon zelf bestolen zoals Messire van Beeren.

Colon had enkele medewerkers waaronder zijn oudste zoon en een knecht, terwijl zijn vrouw en dochters de ingangen van de ondergrondse kelders moesten bewaken tijdens zijn uitstappen. Hij had ook een vennoot, namelijk een taveernehouder op de Romeinse baan tussen Braives en Ambresin. Deze afspanning bestaat heden nog. De taveernehouder en diens vrouw en kinderen werden beticht van moord en opgehangen aan de schandpaal maar nooit werd een ware medeplichtigheid met Colon duidelijk bewezen.

Op een zekere nacht te zelfzeker van zijn macht, sliep Colon in langs de baan. Krachtige handen grepen hem, de Ridder-Bandiet was eindelijk aangehouden.

Zijn arrestatie verwekte in de streek een algemene verslagenheid, want ondanks alles, was en bleef Colon bemind. Hij was immers de goede geest in het gewest en de beschermer van de armen. Het volk bad voor hem en in bepaalde kerken van de omgeving, werden zelfs missen opgedragen voor zijn bevrijding. De arme mensen hadden hun wel-doener verloren.

In de gevangenis van Jauche, drukte hij een drievoudige wens uit :

- 1- zijn vrouw te mogen ontmoeten
- 2- een taart te mogen bekomen
- 3- een vat "Hoegaards" bier te krijgen.

Aan iemand wiens dagen geteld waren, mocht deze wens niet geweigerd worden. Zijn vrouw kwam hem bezoeken en bracht een taart en het goede bier mede. De taart at Colon zelf op, maar het bier schonk hij aan zijn bewaker, uit erkentelijkheid voor zijn goede behandeling.

's Avonds legde hij zich voldaan op zijn brits en sliep rustig in, terwijl zijn bewaker dronken was en zijn roes uitsliep.

Maar groot was diens verbazing de volgende morgen, toen hij de cel van Colon ledig vond. De ijzeren vensterstaaf was doorgesneden, bij middel van een vijltje, dat in de taart zat en Colon was spoorloos verdwenen.

Tot overmaat van stoutmoedigheid, ging hij de volgende nacht de ruiten van het huis van de Meier van Jauche inwerpen en zond aan Graaf Ph. Norbert Vander Meeren van Cruyshautem, heer van Jauche, volgend bericht :
"Se vo vlo tinre des colons, i fâ on meieu colèbri" (als U duiven wilt houden, moet U een beter hok hebben).

En Colon verdubbelde zijn nachtelijke uitstappen ten voordele der armen. Een paar gendarmen die zich in zijn ondergrondse schuilplaats hadden gewaagd, werden door onbekende hand afgemaakt. De gangen boden op dat ogenblik slechts één enkele door de overheid gekende uitgang, de andere kende Colon alleen en waren verstopt door het dichte struikgewas. Van daaruit kon hij alles zien, zonder zelf gezien te worden en onder deze voorwaarden had hij zelf tegen een ganse bende kunnen stand houden.

De eerste zondag van oktober, toen men schreef "zeventien honderd vijfenzestig" was het kermis te Folx-les-Caves. Colon zat rustig met zijn familie in zijn "Grand salon" zoals hij zijn geheime schuilplaats noemde, want hij had besloten om 24 uren rust te nemen. Onopgemerkt slopen een twintigtal gendarmen uit Geldenaken de onbewaakte gangen binnen en verschenen als een donderslag in 't salon van Colon. Iedereen werd aangehouden, ook zijn vrouw, zonen, dochters en zijn knecht.

Het proces van "La bande Colon" was kort, want het gerecht vreesde een nieuwe ontsnapping.

Diezelfde dag nog werden te Folx-les-Caves vier mensen opgehangen, de Ridder-Bandiet, zijn vrouw, de oudste zoon en zijn knecht.

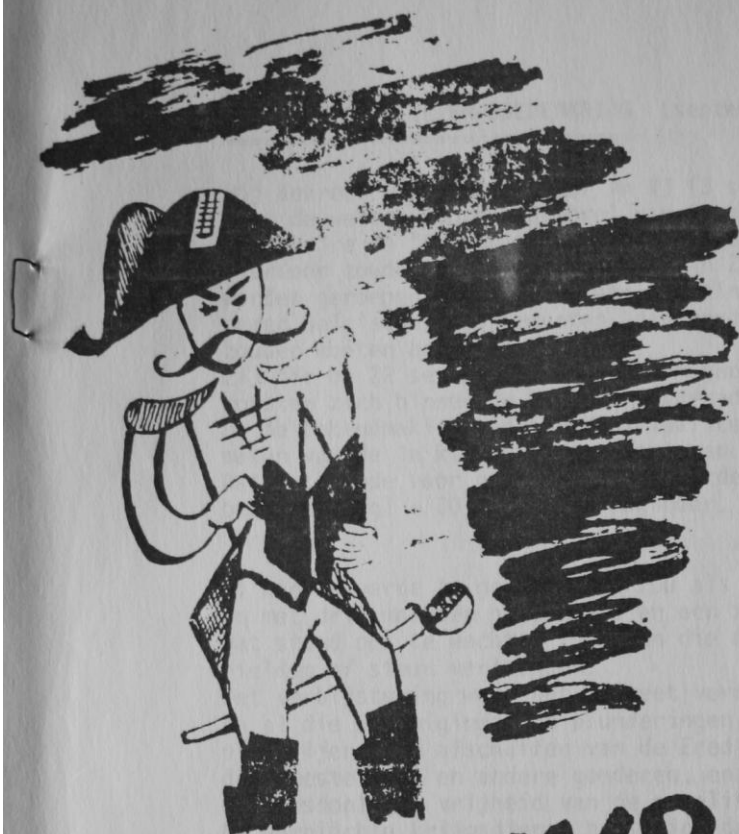
De lijken, zo schreef M. Bourguignon, bleven er een tijd lang hangen, ten prooi aan de roofvogels.

Op de plaats waar eens de galgen hadden gestaan, werd later het huis van de gids Racour gebouwd.

In de streek zijn nog oude mensen, wiens voorouders getuigen zijn geweest van de halsrechting.

Een kleindochter van Colon, stierf te Brussel rond de jaren 1889, terwijl te Jauche en Folx-les-Caves, de naam Colon nog wordt uitgesproken.

Dit artikel werd opgesteld om aan de toerist de grotten en onderaardse gangen te tonen en het levensverhaal van Colon, dat op een legende lijkt, in stand te houden.

SCHRIKBEVIND

TE

HOEGAARDEN

VERVOLG

30. CONSCRIPTIE EN BOERENKRIJG (september 1798)

=====

Bij dekreet van 17 Fructidor An VI (3 september 1798) en aangevuld door de wetten Jourdon-Delbrel van 5 en 24 september voerde het Directoire de "Conscriptie" (verplichte krijgsdienst) in. Hierdoor zouden alle jonge mannen van 20 tot 25 jaar onder de wapens worden geroepen, met een eerste lichting van 22.000 man voor de negen Belgische Departementen, die reeds eind oktober de ransel zouden moeten aangespen.

Zij die op 22 september de ouderdom van 20 jaar hadden bereikt, moesten zich binnen de 3 decaden (decade is een periode van 10 dagen) na de bekendmaking bij hun Municipaliteit melden ; om deel uit te maken van de 1e klasse en zo voort van jaar tot jaar.

Dat betekende voor het Kanton Hoegaarden : 28 september (datum der bekendmaking) + 30 dagen = 27 oktober.

Al wie weigerde te gehoorzamen zou als "deserteur" worden beschouwd en met drie maanden gevangenis en een zware geldboete worden gestraft. Dat stond ook te wachten voor hen die een "conscrit" verborgen hielden of steun verleenden.

Met verbijstering werd het dekreet vernomen.

Na al die uitzuigingen en plunderingen, terging, vernedering en plagerijen, het afschaffen van de Eredienst, het verbeurd verklaren der geestelijke en andere goederen, enz..., kwam nu de beroving van de persoonlijke vrijheid van de enkeling.

De verplichte krijgsdienst hield in, dat de jonge mannen nu in de rangen van een vreemd leger, op vreemde slagvelden, hun bloed moesten offeren voor een land dat niet het hunne was. Dat ging te ver en de opstand begon te smeulen.

Te Leuven en elders werden aanplakbrieven uitgehangen, die het volk tegen het Frans dekreet opzweepten en eindigen met "Leve de Keizer en zijn bondgenoten" (de Keizer van Oostenrijk, met Engeland en Rusland).

Te Hoegaarden was een sluikblad "De Belgische Leeuw" doorgedrongen, waarin tot gewapend verzet werd aangespoord. Op vele plaatsen werd de Vrijheidsboom uitgehakt en vertrapt en tegen zijn takken, aan de meest natuurlijke behoeften voldaan.

In sommige dorpen werden zelfs de kerkpoorten opengebroken, de pastoors uit hun schuiloord gehaald en een Te Deum gezongen, wijl in bepaalde gemeentehuizen de conscriptielijsten en geboorteregisters werden weggehaald en menig Municipaalagent aangevallen en mishandeld en zelfs opgehangen.

Gerichten deden zelfs de ronde dat de Oostenrijkse legers langs de Rijn, het land zouden binnen vallen en dat twee Engelse schepen in Vlissingen wapens hadden aan land gezet, om de Fransen te verdrijven. De woede van het volk steeg ten top. Het zou zijn zonen aan de dwingeland niet afstaan.

PRO ARIS ET FOCIS.

Tout homme raisonnable sent l'état malheureux de ce Pays, trois millions d'âmes gemissent sous le joug de l'esclavage, desquelles non seulement la plus grande partie, comme en Hollande, mais pas même la centième, n'a des mauvaises vues.

Dans ces trois millions se trouvent bien sept cent milles hommes bien pensans & en état de se battre, qui à cette heure sont mécontents, dans ceux-ci sûrement l'on en trouveroit plus de trois cens milles qui risqueroient leur bien & leur sang pour la Patrie.

Mais comme un Géolier peut aisément dompter seul deux cents prisonniers parcequ'il les tient séparés, de même un si petit nombre de militaires, à peine de treize mille hommes, nous tient tous séparés & dans l'esclavage.

Chacun prévoit, que si seulement cinq mille hommes ou même moins, pouvoient s'attrouper, ils pourroient remettre le tout dans l'ordre & s'il y en avoient tant soit peu de plus, tout plieroit tellement devant eux, qu'il n'y auroit point lieu de craindre l'effusion de sang ni de pillage.

L'on a donc résolu après mûre délibération de se procurer une réunion.

Cette réunion servira pour redemander à mains armées notre Constitution que l'on refuse à nos prières : & si l'on ne nous la rend & qu'elle ne nous soit assurée plus fermement que par un oubli verbal ou de papier, nous ferons tel usage de notre force que nous trouverons convenir.

Nous pourrons quelque part prendre librement les armes, faire des troupes & recruter.

De sorte qu'il ne reste qu'à trouver le moyen de nous assembler.

L'endroit sera tel, que quoique l'ennemi le sauroit d'avance, il ne nous pourroit pas en empêcher l'accès : au contraire chacun pourroit s'y rendre, d'où il pourra s'en retourner quand il lui plaira, sans crainte d'être accusé de l'une ou de l'autre partie.

Maar te Hoegaarden was het tot nog toe betrekkelijk kalm gebleven. De Conspiratie had aangemaand, om tot geen gewelddaden over te gaan, maar wel om door alle middelen steun te verlenen aan de dienstweigeraars. Dit was gebeurd op aanraden van Jacobus Van Nerum, die misschien door familiebanden hiertoe gedreven werd.

De samenzweerders stelden hun zolders en schuren ter beschikking, om "conscits" te verbergen. Dat vernemen wij uit nagelaten schriften "Jacques Van Nerum et Antoine Sweerts les conduisaient la nuit chez Dotremont (Cruysblock), d'où ils se préparaient pour rejoindre les rangs des Brigands".

Verschillende jonge mannen, die in de ouderdom van de Conscriptie vielen doken onder. Enkele van deze dienstweigeraars, die door de Samenzwering werden verborgen, zijn ons bekend.

Het waren : Jan Ambroes, Hubert Lintermans, Jean Ruttens, Antoine Heine, die in de Cruysblock onderkomen vonden, Servais Hendrickx, Servais Van Diest en Bernard Hoets (Huts ?) scholen in het Arendsnest, Henry Homblé, Jacques Taverniers, Jean Bapt. Fox, Christiaen Latinnes en Fr. Peeters in de Refugie der 11.000 Maagden, Jan Van Kelst en Henry Van Diest bij Struys te Houtem, Lambert Costermans, Jean Vandermolen en P. Vandenbos bij Jacobus Van Nerum in de Nieuwstraat, Jean Bapt. Benoit en Fr. Bourguignon op de hoeve Wahenges te Sluizen (door Dr. Van Nerum aan zijn nichtje Elisabeth Van Nerum medegedeeld).

De Conspiratie had vlugschriften bekomen, die richtlijnen verstrekten ter inrichting van de opstand en die de mannen tot de strijd opriepen. Eén dezer schriften "Pro Aris et Focis" berust nog steeds in ons archief.

Van Autgaerden, die ook zijn inlichtingendienst had en waarvan Rouvroye en Deville deel uitmaakten, voelde het gevaar en liet in de twee talen, aanplakbrieven uithangen. Alleen de Franse tekst kregen wij onder ogen :

"Salut et Fraternité,

Montrez-vous digne d'être libre,
Bons gens d'Hougaerd, soyez français,
C'est par la Ghète, non par le Tibre
Que vous recevrez vos décrets
Vous maudissez vos anciens Maîtres,
Vous ne voulez ni Dieu ni Roi,
Aidez-nous à chasser les prêtres,
Pour être quid de tous les traîtres."

En op 14 oktober 1798 kloeg hij aan de Commissaris van het Dijle Departement, het bestaan van een samenzwering te Hoegaarden aan, want zijn spionnen hadden vlugschriften bemachtigd die de bevestiging brachten. (Briefwisseling van het Dyle Dept., carton 6583 (3°) en 76). Maar het bleef zonder gevolg want de Franse overheid had reeds meer dan werk genoeg met de opstand die overal broeide.

Je soussigné, le républicain Jean
 ... le canton d'Argovie et ...
 le Canton pour ...
 nous à la place ...
 Cette administration en remplacement de
 ...
 Compromettant à peu près instant ...
 le ...

Je suis fidèle à la république et à la ...
 tout mon pouvoir au ...
 tyrannie

fait en l'an ... de l'administration
 municipale du Canton d'Argovie, à ...
 le ...

...
 ...
 ...
 ...

...
 ...

En dan, op 18 oktober 1798, stelde hij zijn eigen zoon Jean Baptiste, die tot heden schrijver was geweest, als hoofdsekretaris van de Municipale Raad aan. Zulks gebeurde ter vervanging van Vandeputte, die zijn ontslag had ingediend.

De nieuw bevorderde legde volgende eed af : "Je jure fidélité à la République rétablissement de la royauté en France et à celui de toute espèce de tyrannie".

De getuigen en mede-ondertekenaars van deze akte waren : Hamels, J. Collaert, Gilsoul, Nijs, Minsart, J. Dotremont (Doertermont), Putzeys, Vanhaegendoren en (onleesbaar).

Dan sprak Van Autgaerden : "En nu zullen wij met 'la main ferme' optreden tegen al de 'insurgés'". (met de grootste gestrengheid tegen alle opstandigen handelen).

Ondertussen was François Van Nerum door zijn tonnenmaker Machiel Dubois, in kontakt gekomen met de 51-jarige Antoine Constant uit Roux-Miroir (1), die onder de schuilnaam van Constantin in de streek tussen Leuven, Waver, Geldenaken en Tienen, de gewapende opstand voorbereidde. Constant was Municipaal Agent geweest, maar had snel klaar gezien in de "Republikeinse Vrijheidsgedachte" en zijn ontslag ingediend. Hij werkte in 't geheim voor Charles Jacqmin uit Loupoigne(2) die op zijn beurt in de zone tussen Brussel, Leuven, Waver en Nijvel rondzwierf, om in Waals Brabant de opstand te ontketen.

Overal in het land werden compagnies opgericht van vrijwilligers, die onder de conscriptiewet vielen, om op het gegeven uur ten strijde te trekken tegen de Franse garnizoenen, die als kleine eilandjes temidden van een woeste zee in ons land verspreid lagen.

Na het kontrakt met Constant de Roux-Miroir, besloot de Conspiratieraad, om ook te Hoegaarden een "cryghscompagnie" op te richten, om in aktie te treden als het sein tot de algemene opstand zou gegeven worden. De "Toren" had echter wel uitdrukkelijk gezegd, geen enkel geweld tegen eigen volk te begaan, alleen helpen om de Fransen te verdrijven.

(1) Getrouwd met Anne Josephe Dubois (verwant met Machiel Dubois) en broeder van de afgezette Notaris Etienne Louis Constant uit Roux-Miroir. Had als Lt. deel genomen aan de Brabantse Omwenteling.

(2) Zoon van de vroegere wijnhandelaar Jacqmin uit de Violettenstraat te Brussel. Hij werd "Cousin Charles", ook Charlepoigne, of "Loupoigne-Coeurs" genaamd. Deze laatste deknaam (Harten-Loupoigne) omdat hij de galante gewoonte had, zich de geheime berichten van zijn medewerkers te laten bezorgen, in de borstenhouders van herbergmeiden. Zij stonden hem af te wachten op de deurdrempel en zonder uit het zadel van zijn paard te komen, stak hij zijn hand tussen de sidderende borsten, om er het papiertje uit te halen, waarop de nummerieke sterkte van de vijandelijke garnizoenen stond vermeld.

Hij had als Kapt. onder de Oostenrijkers gediend.

Jacques Vandermolen, 26 jaar (zoon van Henry en Gertrude Stockmans en neef van de oud-Burgemeester Martinus Stockmans) werd aan het hoofd van de clandestiene strijdgroep gesteld, terwijl de "Refugie" als verzameloord en bewaarplaats der bewapening werd aangewezen. Wij bezitten geen enkele lijst van de vrijwilligers die deel uit maakten van de Hoegaardse Compagnie. De schriften vermelden in elk geval het volgende : "Plus que cent courageux s'allignèrent sous les ordres de Vandermolen, pour se battre contre les français".

Rekening houdend met de tijd en de middelen, was de clandestiene aktie overal te lande goed ingericht. Wachtwoorden werden doorgegeven van dorp tot dorp, wapens van allerlei improvisatie, brood en biertonnen lagen klaar.

De orders om in aktie te treden waren overal medegedeeld. De compagnies zouden in geval zij zich sterk genoeg achtten, zwerftochten houden in hun streek, om hun effectief aan te vullen en tot de prikkelloorlog over te gaan (guerillastrijd), ten einde ten allen kante geïsoleerde en eerder gebrekkige garnizoenen van oudere soldaten aan te vallen en te verdrijven.

In de gezuiverde gebieden moesten de Municipale Raden worden afgezet en vervangen door voorlopige bewindspluigen. Ook te Hoegaarden stond dit punt op het strijdplan van de Conspiratie. Bij de zekerheid van de overwinning zou Dr. Henri Van Nerum zich gelasten, om Van Autgaerden en zijn bende te onttronen en hun te laten vervangen door de nog in leven zijnde leden uit de Oude Regentie, terwijl ook de namen van Lintermans, Lowet en Van Nerum in aanmerking kwamen.

Op hoger niveau hadden Oostenrijk en Engeland hun steun toegezegd. Via Luxemburg had Charles Loupoigne van Wenen, verschillende zakken "thalers" gekregen, om de opstand aan te wakkeren, wyl de Keizer zijn troepen langs de Rijn het land zou laten binnen dringen, om de revolte te steunen.

Engeland van zijn kant, had wapens en proviand gebracht en tijdens maanloze nachten, geweren, pistolen en buskruit aan de kust van Oostende aan land gezet.

Ze zouden ook met Rusland een coalitie aangaan, om in Holland te ontschepen en alzo langs het Noorden verbinding te bewerken met de Oostenrijkers, die vanuit het Oosten moesten aanvallen.

En tenslotte kwam er ook munitie vanuit Holland, terwijl de uitgeweken Emigratiecomités van Emerich en Rozendaal, alles in het werk stelden om de opstand aan te wakkeren.

Terwijl Cousin Charles (bij verstek ter dood veroordeeld) de zaak met Wenen regelde en zijn officieren benoemde in naam van de Keizer, was Emmanuel Benoit Rolliers uit Willebroek⁽¹⁾ de man van Londen. Boekbinder en herbergier Corbeels uit Leuven en later te Turnhout wonende, (schoonbroeder van de zuster Rolliers), drukte in het geheim de sluikbladen, vlugschriften, aanplakbrieven en pamfletten en stond aan het hoofd van de groep uit de Noorder Kempen.

(1) Geboren in 1769, vertegenwoordiger van zijn vader die te St. Amands een zouttraffinaderij leidde, Rolliers had factorijen te Oostende en te Willebroek en ook een handelskantoor in Londen. Hij leidde de opstand in Noord-Brabant en in een deel van Oost-Vlaanderen.

Jan Van Haezendonck leidde een compagnie uit de streek van Aarschot. Jan Cornelus Elen uit Scherpenheuvel, was de leider van de boeren uit het Hageland. Hij werd geboren te Meeuwen in 1774, zoon van geneesheer Jan Antoon Elen uit Turnhout en van Cornelia Janssens uit Borgerhout. Had in 1795 te Leuven wijsbegeerte gestudeerd.

Jozef Van Gansen stond met zijn mannen klaar te Westerloo. Hij was de zoon van brouwer Jan Bapt. Van Gansen en Cath. de Brier. Werd geboren te Westerloo in 1766 en woonde er op de markt (huidig nr. 35). Na kapitein te zijn geweest tijdens de Brabantse Revolutie in 1789, was hij van november 1792 tot maart 1793 als novice bij de Kapucijnen van Leuven gegaan. Doch het kloosterleven beviel hem niet en hij werd groot-landbouwer te Westerloo. Van Gansen overleed in 1842.

En zo zag de toestand er uit op de vooravond van de opstand.

Als alles verliep zoals voorzien, zouden de Fransen voor het einde van het jaar uit het land zijn verdreven en de oude instellingen weer ingevoerd. Maar zover was het nog niet.

De opstand begon eerder slecht. Te Mechelen had een gewapende boerenbende het sein tot de algemene aanval niet afgewacht en reeds op 2 oktober 1798 de stad bezet, maar werden door Generaal Beguinot terug verdreven. 's Anderdaags vielen de Boeren opnieuw aan, doch een ter hulp geroepen troep uit Antwerpen, onder Mazinpart, verraste de dapperen in de rug. De Brigands moesten de vlucht nemen, wijl 41 van hun mannen werden gevangen genomen en aan de St. Romboutskerk gefusilleerd. Hadden zij gewacht, zou de compagnie van Rolliers de kolom uit Antwerpen misschien hebben kunnen afsnijden of minstens ophouden.

De eigenlijke "Boerecrygh" begon echter te Overmeire op 12 oktober 1798, maar het wachtwoord om in actie te treden werd pas op zondag 22 oktober gegeven.

In de nacht hadden de Brigands zoals de Fransen hun betitelden, overal hun schuilplaatsen verlaten, om zich naar de verzamelpunten te begeven, waar de wapens werden uitgedeeld.

Voor "Outer en Heerd" en voor "God en Vaderland" zouden zij ten strijde trekken tegen de goddeloze Fransen.

Het is hier nuttig een ruimer beeld van de krijg te geven, om beter het aandeel van de Hoegaardse vrijwilligers te begrijpen.

Van bij het eerste signaal was Elen uit Scherpenheuvel met zijn "Jongens" (zoals de vrijwilligers in het Vlaamse land genoemd werden) uitgerukt en vermoorden de Kanton Commissaris Bonnardel, om vervolgens in de nacht de Huzaren te Sichem te gaan beschieten. Van Haesdonck was vanuit Langdorp en Wezemaal opgerukt, waar zij de sekretaris Daels hadden opgehangen en de Franse gendarmen uit Aarschot verjaagd. Ook in Diest toonden de Brigands zich zeer stoutmoedig en plunderden het bureau van de Commissaris en de huizen der Municipalen. Overal werden de Vrijheidsbomen uitgerukt.

In de Antwerpse Kempen was Van Gansen vanuit de bossen van Herselt, in de ochtend van 22 oktober een zwerftocht begonnen met een 200-tal mannen. Zij trokken naar Westerlo, waar zij het gemeente-archief vernielden. Zijn troep groeide zodanig aan, dat hij besloot ze veiligheidshalve in twee detachementen te splitsen.

Het eerste trok onder Frans Vermijlen naar Tongerlo, liet een bezetting achter op de Abdij en rukte verder naar Geel en Mol, waar het broeide van Brigands.

Te Mol werden de strijdgroepen ingericht en onder bevel geplaatst van de Limburger Stolman.

Het tweede detachement onder Van Gansen, vergezeld van landmeter Albert Meuleman (47-jarige zoon van een notaris uit Westerlo), begaf zich naar Lier, waar zij op 24 oktober toekwamen. De volgende dag reeds verschenen zij voor Leuven en vestigde Van Gansen zijn hoofdkwartier op de Abdij van Vlierbeek.

Op 25 oktober kwam een kolom jongens uit Diest, de groep van Van Gansen ver-voegen en hadden op hun baan de huizen der Municipalen geplunderd terwijl een andere bende te Herk-de-Stad de gendarmen had verjaagd. En ook Elen kwam aan te Leuven en beraamde samen met Van Gansen het plan om de stad te belegeren.

Ondertussen had Rolliers zich in de nacht van 22 op 23 oktober vanuit Sint-Magdalenafort, aan de samenloop van Schelde en Rupel, in beweging gesteld en uitvallen gewaagd op Dendermonde, Zele, Willebroek en Bornem, waar de Kanton-Commissaris Madrea gevangen werd genomen. Inmiddels had Cousin Charles zich op 22 oktober met zijn "Patriotten" (benaming der vrijwilligers in het Walenland) uit Waterloo, Genappe en Nijvel in beweging gezet en reeds de volgende dag Waver bereikt, waar Mouchet hem vervoegde. Bij Pietrebais sloot de bende van Constantin uit Roux-Miroir zich met hen aan en samen trokken ze naar Geldenaken, waar ze op 24 oktober toekwamen. Van daaruit ondernamen zij zwerftochten naar Bevekom, Boutersem, Neerheylissem en Tienen, om vrijwilligers te werven.

Op 26 oktober stonden te Hoegaarden de "jongens" onder Jacques Vandermolen, met de wapens in de hand klaar, om Constantin te volgen.

In de Kluis vervoegden zij de Waalse benden en namen deel aan de zwerftochten. Onder de kreet "Leve de Brigands" hadden zij hun streek verlaten om de Fransen te gaan bekampen. Toen dit aan de oren van Van Autgaerden kwam, zwoer hij alle Brigands die in zijn handen vielen te laten fusilleren. Te Boutersem ontmoetten zij een groep "Conscrits" die zich naar Leuven begaven en in de rangen der opstandelingen werd opgenomen.

Te Donelberg had Pastoor Berger en te Noduvez Pastoor Dubois, een Tiene-naar, de jonge mannen opgehitst tegen de Fransen, zodat ook hier talrijke mannen werden geworven. Beide pastoors zouden later aangehouden worden. Op het platte land had het woord van de priester meer invloed dan in de steden, waar de Franse geest dieper was doorgedrongen.

Onder de slogans "Conscrits strijden tegen God, Brigands voor God" en ook "de Concrits worden in de Kerkban geslaan" werden vele aanhangers voor het boerenleger gewonnen. Te Hoegaarden vreesde Van Autgaerden en zijn bijzonderste volgelingen een uitval van de Brigands en verlieten uit angst voor hun leven, tijdelijk het dorp. Zij durfden niet langer in hun huizen overnachten, uit vrees door de Brigands gehangen te worden, want ondanks het verbod tot geweldpleging tegen eigen volk, door de Conspiratie uitgevaardigd, waren de opgehitste jongens naar de Municipalen komen vragen om hun te wurgen.

Uit familiebron weten wij, dat Van Autgaerden zich te Leuven in de "Roode Poort" zou verscholen hebben. Hij bevond er zich nog toen Van Gansen en Elen de stad belegerden. In zijn huis en pachthof had hij zijn knechten bewapend en opdracht gegeven te schieten, op elke Brigand die zich durfde vertonen.

Maar tijdens de afwezigheid der Municipalen (tussen 24 en 29 oktober ongeveer) werden in 't Nieuwhuys de Conscriptielijsten en het archief weggehaald, die in een kast op de eerste verdieping in de Raadszaal geborgen lagen. Gemaskerde mannen hadden Dewaelheyne aan een stoel vastgebonden. Was het werkelijkheid of slechts een opgemaakte "scène" om Dewaelheyne niet te compromitteren ?

En terwijl Charlepoigne en Constantin in alle dorpen tussen Waver, Hannuit en Tienen, vrijwilligers ronselden, vielen Van Gansen en Elen op 28 oktober de stad Leuven aan, maar na een hevig gevecht werden zij terug gedreven. Alsdan ging Van Gansen langs Rotselaar naar Putte en Duffel, trok over Heist o/d Berg en Westerlo en begaf zich naar Geel, waar hij een nieuwe slag voorbereidde.

Elen was tussen Boortmeerbeek en Rijmenam over de Dijle getrokken en volgde de Demer, waar hij ontsnapte conscripts uit Tongerlo opnam, om zich vervolgens naar het Hageland te begeven. Zij verschenen te Glabbeek waar Kanton-Commissaris Van Rattenborck in zijn deuropening door een gewerschot werd getroffen. Elen liet overal zijn troepen vooraf gaan door een fluitspeler (Jan Heylen uit Scherpenheuvel) en gestadig groeide zijn bende aan, want in elk dorp waren jongelingen die onder de Conscriptiewet vielen en liever "voor" dan "tegen" het geloof ten strijde trokken.

Langs Oplinter vielen zij op 30 oktober Tienen aan, maar de stedelijke verdedigingsmacht en de gendarmen lagen op post. Inmiddels was Van Autgaerden terug te Hoegaarden beland en stuurde dadelijk een 50-tal mannen naar Tienen, waar zij aangevoerd door Postmeester Loyaerts Louis, de stad hielpen beveiligen tegen de Hagelandse Brigands.

Daags na de slag van Leuven, dus 29 oktober had ook Rolliers moeten wijken voor het artillerievuur en was er niet in gelukt Baasrode, Lebbeke en St. Amands te bezetten. Op 31 oktober ondernamen de Fransen een aanval tegen Rolliers. Zij rukten op naar Bornem, waar ouderlingen, vrouwen en kinderen met de blote degen werden neergesabeld. Zij gelukten erin de gevangen genomen Commissaris Madrea terug te bevrijden. De boeren weerden zich dapper en sloegen in de avond de Fransen terug tot Dendermonde en bezetten Baasrode.

Op 2 november ondernamen de Fransen een tegenaanval op Baasrode. De Brigands sloegen de vijand terug. Franse versterkingen kwamen uit Brussel en geraakten slaags met de "jongens" te Londerzeel. Helaas, op 5 november tijdens een hevig gevecht in Klein Brabant, werden de strijders van Rolliers verslagen.

Diezelfde dag trok Van Gansen, die te Geel zijn troepenmacht had hervormd en tot Generaal was benoemd, via Mol naar Meerhout, waar hij een schitterende overwinning afdwong. Hij had er zelfs Generaal Chabert gevangen genomen, maar de overmacht der Huzaren was erin gelukt hun bevelhebber terug te bevrijden.

Toen besloot Van Gansen om op Diest te trekken, waar zich kanonnen bevonden, hetgeen de Boeren te kort hadden. Samen met Elen, die zijn zwerftocht in het Hageland had beëindigd, werd het plan gesmeed om de stad aan te vallen. De soldaten van Chabert hadden zich na de slag van Meerhout te Diest terug getrokken en wachtten er op versterking uit Maastricht.

Intussentijd hadden Cousin Charles en Constantin hun werf- en zwerftocht voortgezet en bevonden zich op 28 oktober (de dag van de slag van Leuven), te Lummen, waar 1.200 Brigands geconcentreerd lagen, waaronder de Jongens van Hoegaarden en ook vrijwilligers van boven Tienen.

De Conspiratie stuurde een bode naar Constantin, om hem te verzoeken geen gewelddaden tegen de Hoegaardse Municipalen te plegen, om te vermijden dat leden uit de Samenzwering, waartoe de meeste oud-Notabelen behoorden als gijzelaar zouden genomen worden. Constand de Roux-Miroir gaf zijn erewoord.

De volgende dag namen de Waalse benden Geldenaken in en op 30 oktober grepen woelige troebelen plaats te Noduwez, Libertange en Orp, die pas na veel moeite konden onderdrukt worden.

Op 2 november kwam te Tienen de 6de Compagnie van het 19de Regiment Cavalerie uit Eschweiler als versterking aan, want de benden van Charlepoigne en Constantin lokten overal tot aan de poorten van Tienen schermmutselingen uit.

De ruitery moest het gebied tussen Tienen en Geldenaken van Brigands zuiveren en de verbinding tussen Waals Brabant en het Hageland afsluiten. Geldenaken werd terug door de Fransen ingenomen, wijl de Brigands langs Noduwez in de richting van het Hageland wilden trekken, met het doel zich bij Van Gansen en Elen aan te sluiten, maar de tegenwoordigheid van de Franse patrouilles scheidden de verbinding met het Hageland af.

In afwachting van een doorbraak, lagen zij zeer talrijk in de bossen rond Geldenaken versholten, om zich klaar te maken voor de volgende aktie.

Op 3 november had Generaal Colaud, opperbevelhebber van de Franse legers in onze gewesten, de staat van beleg afgekondigd, in alle steden en dorpen, waar de Vrijheidsboom was uitgehakt of waar zich enig teken van oproer voordeed. Zulks was niet alleen het geval voor Hoegaarden, maar ook voor vele andere plaatsen in de omstreken.

Te Hoegaarden had Van Autgaerden van de gelegenheid gebruik gemaakt, om aan het Cavalerie-regiment te Tienen een gewapend machtsvertoon te vragen, om de opstandelingen die in zijn Kanton te driestig werden, eens duchtig de vrees in te jagen.

Met hun paarden en blanke sabel reden de ruiters de huizen binnen, alles vernielend en vertrappend wat op hun baan kwam.

Te Roux-Miroir hadden de Fransen ook tevergeefs getracht om Constantin in zijn huis aan te houden, want op het hoofd van elke leider der Brigands waren 500 Louis gesteld. Maar op die dag van 3 november bevond Constantin zich met zijn "Patriotten" in de bossen rond Geldenaken. Daar werd hij door Dom Wilmart en Prévinaire uit Opprebais vervoegd. Gedurende drie weken bleven ze er versholten met kleine zwerftochten om nog meer vrijwilligers te werven, wachtend om op te rukken, doch de Ruiters uit Tienen hielden de toegangswegen naar het Hageland onder controle.

Ondertussen hadden de Brigands uit de Kempen en het Hageland zich rond Diest verspreid, klaar om de stad aan te vallen. Loupaigne-Coeur en Constantin hadden als opdracht gekregen, door prikakties het garnizoen van Tienen vast te ankeren, opdat deze geen versterkingen zou kunnen brengen, terwijl de Brigands de stad Diest aanvielen. Er bestond tussen de verschillende Brigands-legers wel een relatief goede coördinatie, maar geen militaire strategie, waardoor elke groep meestal in eigen streek en op eigen initiatief optrad.

Rond Diest in de bossen bevonden zich Generaal Van Gansen, Albert Meulemans uit Westerlo, Stolman uit Zeerle, Corbeels uit Turnhout, Cockx uit Diest, Crabeels en Goossens uit Sichem, Advokaat Heylen uit Herentals, Smets uit Rotselaar en Elen uit Scherpenheuvel. Ook de Onderpastoor Hens uit Duffel die als aalmoezenier fungeerde en Van Dijck uit Tongerlo, die betaalmeester was, waren ter plaatse.

De niets vermoedende Franse Generaal Theodore Chabert, en de Gen. Lautour en Jardod (1), bereidden een grootscheepse zuiveringsactie voor in de driehoek Geel-Meerhout-Mol, hun gesignaleerd als woeligste concentratiezone van de opstandelingen. Maar daar stond Grietens uit Meerhout klaar om de stoot op te vangen.

In de vroege ochtend van 11 november verlieten de Franse troepen de stad Diest, om de driehoek aan te vallen. Zodoende waren de Brigands erin gelukt, de troepen buiten de vestingsmuren te lokken.

Van Gansen rukte onmiddellijk ter achtervolging uit en sloeg een wig in de vijandelijke kolom. Hij gelukte er zelfs in kanonnen buit te maken, maar zij werden hem terug ontnomen. De slag van Meerhout duurde de ganse dag en eindigde met een onbesliste overwinning der Fransen.

In de morgen van diezelfde dag had Jardon de dorpen Veerle en Westerlo ingenomen en was opgerukt naar Geel, waar hij in de avond Chabert trof, die na het gevecht bij Meerhout naar Geel was opgetrokken.

Latour op zijn beurt had vanuit Antwerpen, via Turnhout, Kasterlee en Herentals, waar grijsaards, vrouwen en kinderen werden vermoord, in de dag reeds Geel veroverd.

(1) Bakkerzoon uit Herve, Generaal benoemd onder Robespierre. Verbleef met zijn staf te Leuven op de Abdij van Park. Werd "de zatte Generaal" genoemd. Stierf in Portugal in 1807.

De strijd was te ongelijk geweest. Parijs had goed opgeleide troepen op de boerenbenden losgelaten. Doch de prikoorlog was voor de Fransen zeer zenuwslopend. Van overal daagden Brigands op die aanvielen, zodat zij niet wisten, waar eerst te beginnen. Pas waren hier de opstandelingen verdreven of daar vielen er weer anderen aan op een andere plaats.

Op 12 november, gebruik makend van de afwezigheid der Fransen, drongen de Brigands met 3.500 man de stad Diest binnen en verdreven er het achtergebleven garnizoen (een 50-tal manschappen) die zich met Fransgezinden gingen schuilen.

De oude Magistraten werden terug in functie gesteld, maar door zijn spionnen verwittigd, kwamen Jardon en Chabert de volgende dag reeds ijlings naar Diest afgezakt en vielen de stad aan. De eerste aanval was geen sukses en de Fransen hijsten de witte vlag. Zij wilden genade schenken aan alle Brigands die ongewapend de stad zouden verlaten, maar hun oversten moesten zich gevangen geven. De boeren weigerden kordaat en de slag ging verder.

In de nacht van 14 november kwamen 3.500 soldaten uit St. Truiden en ook een Bataljon van de 66e Halve Batterij ter versterking aan. Generaal Colaud had er persoonlijk aan gehouden, om met een halve Compagnie lichte Artillerie en 2 Regimenten Ruitery (20e en 23e Jagers) tegenwoordig te zijn, want Diest moest het graf worden van de Brigands.

In de vroege uren van de volgende dag ontketenden de Fransen het offensief in alle hevigheid, doch driemaal werden ze door de Boeren terug geworpen.

Tijdens de derde aanval hadden de Jongens op de Allerheiligenberg kanonnen veroverd, maar Van Gansen werd er ernstig aan de kin gekwetst. De Boeren liepen hun aanvoerder ter hulp en tijdens deze paniek heroverden de Fransen hun zwaar geschut. Alsdan trokken de Brigands zich met hun gekwetste leider terug, binnen de stadsmuren.

Rond 10 uur van 15 november bestookten de Fransen de stad met hevig artillerievuur en slaagden erin, na een verbitterde slag, de stad binnen te dringen.

De Boeren moesten wijken, maar trokken zich in goede orde achteruit. Van Gansen werd door de Gasthuiszusters verzorgd en wanneer de Fransen hem kwamen opeisen, verklaarden de zusters dat hij dood was en toonden een doodskist met een ander lijk. Enkele dagen nadien werd hij in een ton buiten de stad gesmokkeld en met een kar naar Testelt gebracht, waar hij zich in de schuur van zijn zwager Meynckens (Dorp 44) verschool en verzorgd werd.

De Brigands werden tot de aftocht verplicht en verlieten de stad langs een holle weg. Zij moesten echter over een water, waar in allerhaast een noodbrug werd geworpen. Helaas, de brug begaf onder het gewicht van een 70-tal ontsnapten, waaronder ook de betaalmeeester Van Dijck. Zij stierven allen aan de verdrinkingsdood. Ook Stolman zou er gesneuveld zijn.

Vervolgens splitste het Boerenleger zich in twee delen :

- het eerste met Corbeels en Meulemans begaf zich terug naar de gevreesde driehoek Geel-Meerhout-Mol, waar zij andermaal zouden slaags geraken met de Fransen en waar hun leiders in de bossen van Postel in de nacht van 23 op 24 november werden gevangen genomen ;
- het tweede, waartoe de meerderheid behoorde, had besloten zich in de richting van Hasselt te begeven, maar wilde vooreerst nog in de dorpen van het Hageland werf- en zwerftochten ondernemen om hun effectief aan te vullen.

Op 19 november hadden een 40-tal vrijwilligers zich vanuit Zoutleeuw in beweging gesteld en vervoegden het Boerenleger te Schuren.

Een aanzienlijke bende opstandelingen concentreerde zich rond St. Joris Weert (of Winge) en begaf zich naar de verzamelplaats Geetbets.

Ook van rond Mechelen en Tervuren en Brussel kwamen groepjes vrijwilligers de dapperen vervoegen.

Tijdens de slag van Diest hadden de Waalse Brigands zich volledig van hun opdracht gekwet, want door diverse aanvallen, hadden zij het Tiense garnizoen vastgehouden. Maar dan drong zich een nieuwe opdracht op.

Van Gansen had het op Generaal Chabert gemunt, die te Maastricht in garnizoen lag en over zwaar geschut beschikte. Daarom wilde hij al de verspreide groepen onder een enkel bevel verzamelen, om via Hasselt naar Maastricht op te rukken. Ook de Waalse Brigands zouden het "gros" van het nationaal leger vervoegen, terwijl Cousin Charles terug naar het Zoniënwoud zou vertrekken, om door prikakties het garnizoen van Brussel bezig te houden.

Met rode kruisen op hun hoeden, trokken ganse drommen vastberaden en strijd lustige Jongens naar het Hageland op, in de richting van Hasselt, om zich onder Van Gansen te voegen. Ook de Waalse benden maakten zich klaar, maar kregen nog met tal van onvoorziene gebeurtenissen af te rekenen.

Op 16 en 17 november wierven zij hun laatste vrijwilligers te Melin en hakten er de Vrijheidsboom door. Maar op het ogenblik dat Constantin het bevel tot oprukken wilde geven, werd hem de aankomst van Franse troepen gemeld, komende uit Nijvel.

Dadelijk trok hij met een 600-tal "Patriotten" de vijand tegemoet en geraakte slaags bij zijn dorp Roux-Miroir. Zij vielen er een peloton voetvolk aan, dat tot bij Geldenaken werd gedreven. Door paniek aangegrepen vluchtten de Franse soldaten door de velden in alle richtingen weg. Bij het naderen der Brigands hadden ook de Municipalen uit Geldenaken de stad verlaten.

Constantin trok met zijn mannen Geldenaken binnen, vernielden er het archief en de conscriptielijsten en bevrijdden een dozijn opgesloten uit de gevangenis. Tevens hielden zij er Lafaye aan, de Commissaris van het Kanton Jauche, die tal van misdaden op zijn geweten had (1).

(1) Frans pruikenmaker van beroep. Was in 1792 met Generaal Dumouriez in België beland en had er de Sans-Culotten geleid, met wie hij verschillende "brigandages" had gepleegd. Later werd hij tot Commissaris van het Kanton Jauche benoemd, maar door het Gerecht in de gevangenis van Geldenaken geworpen, om zijn gruweldaden (zie Zaak Lafaye in Briefw. Dyle Dept. carton 50).

Na zich te Geldenaken te hebben ingericht, gaf Constantin de nodige richtlijnen om naar Hasselt op te rukken. Hij wilde namelijk de gordel van Tienen omzwenken, waar Generaal-Adjunct Lacroix aan het hoofd stond van een sterke troepenmacht en in alle richtingen patrouilles uitzond. Daarom verdeelde hij zijn bende in drie groepen, de eerste moest zich langs het NW, via Bevekom en Boutersem naar het Hageland begeven, de tweede zou langs het NO de stad Tienen omzwenken en langs de Gete optrekken. En tenslotte zou Constantin met de derde groep, een paar dagen later vertrekken om langs Hoegaarden en Boutersem het Hageland te bereiken.

Het trefpunt van de drie groepen was Budingen, vanwaar ze zich verder samen zouden op weg begeven.

De derde groep, waaronder de Hoegaardiers met Luitenant Vandermolen, zou van die paar dagen gebruik maken, om hun gevangene Lafaye, blootsvoets aan een kar gebonden en onder slagen en mishandelingen, naar Grand-Hallet en Jauche te voeren, waar hij zijn gruweldaden had gepleegd en het volk getart. Zij wilden hem daar terecht stellen, maar uit schrik voor vergeldingsmaatregelen tegen de inwoners, zagen zij van hun plan af.

De eerste groep had ondertussen Bevekom bereikt, terwijl de tweede te Opheyllissem was gekomen, waar Brusselse vrijwilligers, door Couvin Charles gestuurd, hun rangen kwamen versterken.

De Fransen inmiddels ingelicht over de inname van Geldenaken en de concentraties van Brigands in de streek, verdubbelden hun patrouilles vanuit Hoegaarden en Tienen.

Het garnizoen van Hoei zond versterking in de richting van Hannuit. Namen stuurde een 200 soldaten met een kanon naar Grand-Rosière, terwijl Waver een groep gendarmen naar Geldenaken laat oprukken, versterkt door ruiters aangevoerd door de Commissaris uit Grez. En ook vanuit Leuven had Generaal Jardon een sterke troep Cavalerie en Infanterie naar Hamme-Mille gezonden, zodat de Waalse Brigands vanuit alle richtingen bedreigd werden. Spionnen hadden de inzichten van Constantin, om zich met het leger van het Hageland aan te sluiten, aan de Fransen gemeld en juist deze aansluiting wilden zij vermijden.

Op 27 november werd de eerste groep bij "Les Burettes" onder Bevekom, door de troepen van Jardon aangevallen. De Brigands verloren 150 man (volgens een andere bron slechts 60), wyl de ontsnapten langs Boutersem het Hageland introkken. De kolom uit Waver bezette opnieuw Geldenaken en geraakte slaags met de tweede groep, die zich in de bossen van Chapeauveau bij Opheyllissem had verschanst. De "Patriotten" werden tot bij Marilles verjaagd en verloren een 60-tal manschappen en twee gevangenen. De derde groep met Constantin had zich in de nacht van 27 op 28 november vanuit Jauche in beweging gesteld en stelde zich dadelijk op langs de lijn Meldert-Sluizen-Geest, met vooruit geschoven posten in de huizen van Heyllissem en Goedsenhoven en een reserve te Noduwez en Marilles. Bijna gans de bevolking steunde de Brigands.

De troepen van Lacroix uit Tienen en Hoegaarden vielen de voorposten aan, die moesten wijken en zich terug trekken achter de lijn Meldert-Sluizen-Geest, waar Constantin met zijn mannen stand hield en door vrijwilligers uit Meldert en Oorbeek werd vervoegd. De Fransen ontketenden alsdan een algemene aanval op deze stellingen, doch de Brigands wierpen hun sneller terug, alsdan ze gekomen waren. In de nacht ondernam Constantin, die zijn Staf had ingericht op de hoeve Wahenges te Sluizen, een uitval naar Hoegaarden, om er een Franse post aan te vallen. De groep werd door Hoegaardse Brigands geleid, die als gidsen waren ingezet, maar hun opzet mislukte door verraad (zie archief van het Dyle Departement, bundel 602). Wij weten met zekerheid dat er in november 1798, Franse soldaten op de hoeve Van Autgaerden ingekwartierd waren en dat Generaal-Adjunct Lacroix, tijdens een inspectie van zijn posten te Hoegaarden, door Van Autgaerden in de Mairie van 't Nieuwhuys werd ontvangen, waar ook vaak soldaten kwamen die in hun dronken toestand dikwijls hun mond voorbij praatten. Was het misschien de Franse post op de hoeve Van Autgaerden, die Constantin had willen aanvallen ?

Op 29 november besloot Constantin eindelijk, om ten allen koste, door de bewaakte zone te dringen en het Hageland te bereiken. Hij verdeelde zijn mannen in groepjes van 20, 30 en 40 man, elk onder het bevel van een Luitenant geplaatst. Zij stapten op in de nacht, de Franse patrouilles vermijdend en kwamen langs Vertrijk en Boutersem op 30 november in het Hageland aan. Het laatste groepje had voor zijn vertrek, te Boutersem de gevangene Lafaye terecht gesteld, na de meest onmenselijke behandelingen.

Al de mannen van Constantin verzamelden zich te Budingem en namen contact met Elen, die het bevel van de Hagelandse Vrijwilligers verzekerde en bijgestaan werd door zijn adjunct Wittevrouwen uit Kapellen. Op 2 december lag een sterke macht van het Waals-Hagelands leger tussen Kapellen, Halen, Rummen en Leeuw en van overal kwamen nog tal van "Jongens" deze macht versterken.

Diezelfde dag kwam Generaal Jardon vanuit Leuven naar St. Joris Winge en ondernam een uitval tegen de voorpost van de Brigands te Kapellen. Hij werd met schande terug geslagen en liet twee officieren en een 60-tal manschappen in handen van de rebellen. Op 3 november boden twee onderhandelaars en een trompetspeler te paard uit het leger van Elen zich bij Jardon te Leuven aan, in het bezit van een brief van één der Franse officieren, die om de uitwisseling van gevangenen verzocht. Jardon werd woedend en dreigde de onderhandelaars te laten fusilleren, maar deze waarschuwden, dat indien zij binnen de twee uren niet terug bij hun bende zouden zijn, al de Franse gevangenen zouden gedood worden. Jardon liet de mannen gaan, maar was niet ingegaan op het verzoek.

Bij deze onderhandelingen bevond zich de jonge boer Wouter Van Autgaerden uit Houtem St. Margriet, een verre verwant misschien van de Commissaris uit het Kanton Hoegaarden. Hij was drager van een Oostenrijkse cocarde en zou later voor zijn stoutmoedige daad, gevangenisstraf oplopen.

Dan togen enkele Brigands tot aan de poort van Tienen en wierpen er een geldkroon van 6 ponden naar de republikeinse wacht, hun verzoekend te drinken op hun gezondheid. Razend van woede om de nederlaag te Kapellen en de aangedane vernederingen, besloot de Opperbevelhebber Colaud die te Brussel zijn Hoofdkwartier had, om een grootscheepse zuiveringsaktie in het Hageland te ondernemen.

Hij duidde hiervoor de troepen van Lacroix uit Tienen en deze van Jardon uit Leuven aan. Vermits de meeste Brigands hun streek hadden verlaten, om zich in het Hageland te concentreren, lieten Lacroix en Jardon te Tienen en Leuven slechts een klein garnizoen achter. De datum van de aktie was 4 december.

Ondertussen had Elen met zijn manschappen op 3 december Alken bereikt. Vrijwilligers uit Antwerpen waren hem via Halen en Herck komen vervoegen, wijs ook de patriotten van Constantin, die te Geetbets, Budingen en Rummen gelegerd lagen, zich derwaarts begaven. Onder luidruchtige vreugde kwamen te Alken ook de vrijwilligers uit de Antwerpse Kempen aan, met aan het hoofd hun Kommandant Van Gansen, die na zijn herstel te Testelt, terug de wapens had opgenomen.

Onder groot gejuich werd hij door allen tot hun algemene Opperbevelhouder genoemd.

Een klein groepje was nog even naar St. Lambrechts Herck getrokken, waar zij de belastingsoontvanger J. Flabba aanhielden en beslag legden op de geldkas en enkele wapens.

Het krijgsplan van Van Gansen bestond erin, zich te Hasselt te organiseren en dan naar Maastricht op te rukken, waar op 15 november de opstand moest losbarsten, om de Citadel en het Arsenaal te veroveren. De Orangisten vanuit Venlo gekomen en door Pruisen gesteund, zouden de stad langs het N belegeren, terwijl de Brigands uit Luxemburg die vanuit Verviers moesten oprukken, langs het Oosten zouden aanvallen. De inname van de belangrijke vesting aan de Maas, zou de buitenlandse hulp bevorderen, want wie Maastricht bezat, beheerste de Nederlanden.

Op dinsdag 4 december was er markt te Hasselt en niemand kon voorzien dat er die dag zoveel bloed zou vloeien. In de morgen toen Lacroix en Jardon hun garnizoenen verlieten, stonden de Brigands klaar om Hasselt binnen te trekken.

De overheid was reeds enkele dagen gewaarschuwd over naderende benden. Commissaris Baerts had de nodige maatregelen tot verweer genomen, maar beschikte slechts over een tiental Franse gendarmen en enkele revolutionaire burgers en ambtenaren, die allen naar de wallen liepen. De "Jongens" hadden geen moeite om dit handvol verdedigers te verdrijven en een Franse gendarm met name Vannier (of Warnier) te doden.

Om halfelf trokken de opstandelingen al zingend Hasselt binnen, maar het volk was hun niet gunstig gezind. Hun tegenwoordigheid zou immers de Fransen kunnen lokken, die tot vergelding zouden overgaan.

De Compagnies van Van Gansen gingen op kop. Hun bevelhebber had plaats genomen op een kar, met naast hem de oude aalmoezenier Pastoor Huveneers uit Natten-Haasdonck.

Dan volgden de benden uit het Hageland onder Elen, die nog steeds zijn gevangenen uit Kapellen bij zich had, alsook Commissaris Palmers uit Alken en ontvanger Flabba.

De Waalse Patriotten van Constantin, die het best militair afgericht waren en waaronder de Hoegaardiers met Luitenant Vandermolen volgden.

Na hun kwamen de mannen van Aarschot onder bevel van Van Haesdonck, evenals de verslagen Brigands van Rolliers uit Klein Brabant, versterkt door vrijwilligers uit Mechelen en Lier.

Ook een groep Brusselaars, geleid door Kanunnik Melin uit Etterbeek trok Hasselt binnen.

De lange kolom werd besloten met een compagnie strijders uit de omgeving van Tienen en Leeuw, aangevoerd door Pluymers uit Budingen, terwijl ook de Limburgse- en Luikse Kempen niet ontbraken.

Het gezamenlijk effectief werd op een 4.000-tal manschappen geschat, onderverdeeld in een 60-tal compagnies.

Een gedeelte van het stadsarchief werd vernield, maar de Brigands zochten de voortvluchtige Franse agenten niet op, hetgeen hun duur zou te staan komen.

De gevangenen werden naar het stadscentrum gebracht, doch niet onmiddellijk gefusilleerd, men wilde ze eerst laten biechten. Niemand mocht nog buiten de muren en in de avond werd elke circulatie in de stad verboden, zonder toelating van Van Gansen.

Drie van de vier stadspoorten werden gebarikadeerd en onder sterke verdediging gesteld. Constantin werd met de Kempische Poort belast, Elen kreeg de Kuringerpoort en Van Haezendonck de Maastrichterpoort.

Alleen de Luiker- of Truiderpoort bleef open voor een eventuele uitgang te behouden in geval van nood, want Van Gansen wist wel dat de wallen niet lang zouden bestand zijn tegen het Franse veldgeschut.

In de avond van 4 december onder het licht der toortsen, werd op de plaats aan de Onze-Lieve-Vrouw-kerk een plechtige zegemis opgedragen voor hen die sterven gingen.

In het ganse land was het ondertussen tot een opstand gekomen en alles stond in rep en roer. Te Edingen waren de boeren de stad binnengedrongen en hadden er de Cavalerie bekampt, die vanuit Bergen was opgeroepen. Te Izegem hadden de Fransen uit wraak voor de geleden verliezen, onschuldigen met de sabel gedood.

In Namen was de muiterij eveneens losgebarsten. In Durbuy en Evrehaille was het tot openbare rebellie gekomen. En in Luxemburg eindelijk, waren de steden Bastogne, Neufchateau en Arlon door de Brigands bezet.

Ze hadden overal de kerken geopend en de schatkist geplunderd, om de opstand te bekostigen en de Brigands uit te betalen. Er werd ook zwaar gevochten te Clerf. De wouden van de Ardennen leenden zich veel beter dan het Vlaamse land, om een guerilla-oorlog te voeren.

Op zeker ogenblik leek het wel, dat de Luxemburgers de overwinning zouden behalen.

Zij rukten zelfs op tot Verviers, terwijl ook Luik in de gisting kwam en samenscholingen plaats grepen te Fléron, Hodimont, Daelhen en in de Voer. Maar hun pogingen om naar Maastricht op te rukken werden steeds door Generaal Girard verijdeld.

Cousin Charles deed ondertussen ook van zich spreken in zijn geliefkoosde zonde ten Z. van Brussel in het Zoniënwoud. Hij dook op als een schim en verdween weer even snel, om elders toe te slaan. Hij viel de Franse posten aan, ontwapende gendarmen en liet ten allen kante de noodklok luiden, wjl hij voortdurend vrijwilligers ronselde, om willens of niet zijn zaak te dienen.

In de nacht van 4 op 5 december waren Jardon vanuit Leuven en Lacroix vanuit Tienen, te Diest aangekomen met hun 20e Jagers te Paard, de 66e Halve Infanterie Brigade, Cavalerie van het 19e Regt. en artillerie van de 48e Halve Brig. Zij hadden op hun weg weinig of geen Brigands gezien, maar vernamen dat het gros van het opstandig leger zich naar Hasselt had begeven. De Franse Generaals stelden hun operatieplan op.

Tijdens zijn opmars van Leuven naar Diest, had Jardon te Waanrode, de oude Graaf Thomas Philippe d'Aerschot-Schoonhoven laten aanhouden en naar Diest meegevoerd, maar toch eindelijk wegens zijn ouderdom weer vrijgelaten.

Deze had van loslippige officieren het plan van Jardon vernomen en stuurde onmiddellijk een bode naar Hasselt, om de Brigands van de komst der Fransen te verwittigen.

In de vroege ochtend van 5 december verscheen Lacroix met 250 man voor de Kuringerpoort, maar werd terug gedreven, zodat hij op de komst van Jardon moest wachten. Deze kwam rond 10 uur toe en stelde samen met Lacroix, hun troepen op voor de Kuringer- en de Kempischepoort.

Chabert, bevelhebber van het detachement van de Nedermaas had op zijn beurt vanuit Maastricht een vliegende kolom van de 3e Huzaren en de 10e Jagers te Paard, onder Generaal Gancy vanuit Maastricht naar Hasselt laten oprukken, evenals de troepen die te Bilzen en in de Noorder Kempen gelegerd waren onder het bevel van Generaal Piston stonden.

Deze legermacht nam stelling voor de Maastrichterpoort, terwijl Piston zich eerder met een zwak effectief aan de Luikerpoort ging plaatsen.

Om 11 uur hadden de Fransen de stad volledig omsingeld en maakten zich klaar voor de belegering. De eerste aanval aan de Maastrichterpoort was zo hevig dat de voorposten van het Boerenleger moesten wijken en zich binnen de muren van de stad terug trekken. De Franse kanonniërs kregen hierdoor het terrein vrij, om hun veldgeschut vooruit te sleuren en weldra begonnen de kanonnen te bulderen.

De Franse Infanteristen voerden hun eerste stormloop uit. Zij ondervonden echter een krachtige tegenstand aan de Kempische Poort, waar Constantin met zijn Waalse en Hoegaardse Compagnie stond opgesteld. Ook de tweede en de derde charge van de Fransen aan de Kuringer- en de Kempische-poort gezamenlijk ondernomen, mislukten. De strijd die met onstuimigheid was begonnen, werd met een weergaloze verbetering door beide legers voortgezet.

Boerenkrijgkapel van Hilst. Deze kapel werd gebouwd op de plaats waar in 1798 honderden Boerenkrijgers, die de stad uitvluchtten, door Franse troepen werden afgeslacht.

De verdedigers konden tot 4 uur in de namiddag weerstand bieden, aan de onafgebroken aanvallen der Fransen. Maar op dat ogenblik waren twee poorten, de Maastrichterpoort en de Kuringerpoort in stukken geschoten en gaapten diepe bressen in de stadswallen. Alleen de Kempische poort hield stand. Daar ondernamen de ruiters van Lacroix een vierde stormloop en moeizaam wrongen zij zich de vesting binnen. Gancy dreef de Brigands in westelijke richting naar het centrum van de stad, terwijl Jardon voet voor voet in de oostelijke richting veld won. In de straten van Hasselt grepen vreselijke lijf aan lijf gevechten plaats, maar de Compagnies van Constantin dreigden door deze beweging omsingeld en afgesloten te worden. Het lot van de Boerenkrijgers was bezegeld. De leiders beseften dat de toestand onhoudbaar werd en organiseerden de aftocht. Aan de kant van de Maastrichterpoort, die het eerst bezweken was, en langswaar de Fransen wild en woest binnen stormden, heerste verwarring. De Jongens sloegen op de vlucht, op de voet gevolgd door de Franse artillerie.

De aftocht geschiedde langs de Nieuwstraat in de richting van de Luikerpoort. Slechts ten koste van de bloedigste offers werd het terrein prijs gegeven. De gevangenen voor zich uitdrijvend, trachtten de Brigands aldan in de avond de stad te verlaten en konden de zwakke verdediging van Gen. Piston aan de Luikerpoort verbreken.

Volgens een volksverhaal, maar dit is niet bewezen, zou een zekere Fransgezinde Claes aan Gancy een zijstraat, de Beekstraat, hebben aangeduid, langswaar deze de aftrekkende Brigands rechtstreeks kon bereiken, zonder door de middenstad te moeten. De Franse Cavalerie spoedde zich naar deze weg en bereikte het uitgangspunt, waar zij de aftochtkolom in twee konden hakken. Van het geharrewar gebruik makend, gelukten de gevangenen erin zich te redden.

De Brigands die zich nog binnen de stad bevonden, en zulks was het geval voor de troepen van Constantin, kwamen nu onder twee vuren te staan. Zij werden in grote getallen gedood of gevangen genomen, na hevige gevechten "ne faisant grâce à aucun brigand qui se trouvait dans le rues".

De Jongens die buiten de poorten waren ontsnapt, begaven zich in de richting van Alken. Maar Generaal Jardon zond bliksemsnel zijn Huzaren op hen af langs een zijweg, de Boomkensstraat en haalden de vluchtelingen in bij het Klein Lindeke. De boeren boden nog hardnekkig weerstand, maar tegen de beweeglijkheid en de taktische bedrevenheid van de Fransen waren zij niet opgewassen.

Herhaaldelijk reden de Huzaren op de Brigands in en dreven hun gelederen uit elkaar. Het werd een gruwelijke slachting onder de kreet "Tuez les Tous".

Constant de Roux-Miroir, die de achterhoede vormde, werd met een 100-tal van zijn mannen aan de Luikerpoort gevangen genomen. Van Gansen daarentegen was er nog in gelukt te ontsnappen en bood momenteel stand aan de Grote en Kleine Hilst, waar een 60-tal jongens sneuvelden. Tot op 5 km. in de richting van Kortessen en Alken werden de vluchtelingen achtervolgd en neergeveld. Men telde er meer dan 300 lijken. Bij Klein Lindeke was de kar van de Aalmoezenier gekanteld en onder bajonetsteken viel de ongelukkige dodelijk gekwetst ten gronde. Volgens de ene bron zou het Kanunnik Melin en volgens de andere Pastoor Huveneers geweest zijn. Het feit dat de Fransen hem met spelden de ogen zouden uitgestoken hebben is ook niet bewezen.

De Brigands waren verslagen, de Fransen hadden de slag gewonnen.

Het nieuws van hun overwinning werd onmiddellijk kenbaar gemaakt. Lacroix meldde : "Je vous préviens que les brigands à Hasselt ont été complètement battus, leur perte est innombrable". Colaud gaf order het bericht te Brussel en te Antwerpen uit te plakken onder de titel "Défaite des Brigands". Hij meldde aan Parijs dat er meer dan 600 Briganden gedood waren, sommige bronnen gewagen van 1.000, anderen van minder. Hij schreef ook dat er 800 gewonden en 100 krijgsgevangenen werden gemaakt (Juist geteld waren er 107 waaronder Constantin). De Fransen hadden ook de witte vlag met rood kruis van de Waalse benden, de geldkoffer, munitievoorraden en levensmiddelen buit gemaakt, evenals lijsten der vrijwilligers en vooral deze van het Hageland, van Hoegaarden en van Kapellen. Insgelijks de briefwisseling van de Staf van Van Gansen was in handen van Jardon gevallen, terwijl deze er fier op ging door te verklaren dat hij met eigen handen verschillende priesters had gedood, waaronder Pastoor Hens uit Duffel, Pastoor Danis uit St. Pieters Rode en Rector Daneels uit Zonhoven. Generaal Colaud roemde zich "les coquins sacerdotaux" te hebben verpletterd.

Op 7 december 's avonds werd te Brussel de overwinning plechtig gevierd, door het uitgaan van een stoet. Doch die overwinning was niet zo gemakkelijk geweest, want in de officiële rapporten stond vermeld, dat de Brigands zich verdedigd hadden "avec un archarnement sans exemple" en dat de gevangenen "horriblement" gekwetst waren. Langs Franse zijde waren er ook grote verliezen geleden, zeven karren met zwaar gekwetsten werden op 9 december naar Leuven gebracht.

Uit de lijst die door Colaud op 9 december naar Duval, Minister van Politie werd gezonden, kennen we enkele namen van Jongens uit Hoegaarden of die te de Hoegaardse Compagnie behoorden en te Hasselt sneuvelden of gevangen werden genomen (Wij laten de Franse schrijfwijze van de namen ongewijzigd). Het waren : Ghislain Bullens uit Houten, P. Borseleer de Bus, H. Bienol, F. Boeriën (Bourieu of Boerier), Biennoy (Benoit) uit Hoksem, J. Beelen, J. Buysmans, P. Deltun (of Detien, Deltien, Detieu of Etienne), J. de Moë, H. Demal (Demol of Vanmol), Diertoe (Distol ?), Anr. Frans en Henry Denys uit Hoksem, J.Bt. Fox uit Hoksem, A. Godefridus (Godfroid), H. Hansen, G. Hendrickx, G. Leemans, J. Lombaerts, P. Mathé, P. Pans, Jan Nijssens, P. Plumpmans (?), Ghislain Swinnen, J. Strouwen (Struiven ?), H. Thijs uit Meldert, L. Vanmol, P. Vandenbosch, Jacques Vandermolen, J. Vanderlin, C. Van Henter, G. Van Loen, J. Van Munster uit Hautem, G. Vesteraes (Festraets of Verstraeren) en P. Wouters.

Constant de Roux-Miroir, onder wiens vlag de Hoegaardiërs hebben gestreden zich op dappere wijze verdedigden, werd op 8 december 's avonds met 106 andere gevangenen te Leuven binnen gebracht. Op 9 december werden ze Brussel gevoerd en er opgesloten in de Hallepoort, in afwachting van het proces.

Op 4 Pluvisse An VII (23.1.1799) werd Constantin door de Krijgsraad van de 24e Militaire Divisie ter dood veroordeeld en in februari 1799 (op 3, of 18) te Doornik gefusilleerd. Andere leiders van de Brigands, zoals Corbeels en Meulemans werden op 21 juni of 2 juli te Doornik terecht gesteld na te Rijsel te zijn opgesloten geweest. En overal, te Brussel, Gent, Doornik en Rijsel werden de gevangen Brigands met honderden ter dood gebracht.

JAARAKTIVITEITEN - MUSEUM 'T NIEUWHUYS - HOEGAARDEN

15 tot 31 maart	Tentoonstelling Schilderwerken en Ceramiek
door Johan Creten
Vooropening op zaterdag 15 maart om 17 uur
22 maart	Bijeenkomst Familie VANDENBEMPT in het
Museum te Hoegaarden
5 tot 20 april	Tentoonstelling Stripverhalen door de Heer Niesten
Vooropening op zaterdag 5 april om 17 uur
12 april	Biertesten van "Die Edele Orde van den Moutstock"
in het Parochiecentrum om 19 uur
26 april tot 11 mei	Tentoonstelling door de Oud-Leerlingen van de
Stedelijke Tekenenacademie Leuven
Vooropening op 26 april om 17 uur
Bekendmaking prijswinnaars op 10 mei om 17 uur
24 mei tot 8 juni	Tentoonstelling "KANTKLOSSEN"
door de Hoegaardse Kantschool
Vooropening op zaterdag 24 mei om 17 uur
7 juni	Riddenslag van "Die Edele Orde van den Moutstock"
Parochiecentrum om 18 uur
21 juni tot 31 augustus	Tentoonstelling "Symbolische vormen in onze mystieke
bouwkunst" door Mevr. De Dobbeleer
Vooropening op zaterdag 21 juni om 17 uur
6 tot 21 september	Tentoonstelling "Rusland"
Vooropening op 6 september om 17 uur
7 september	Grietmuilviering te Bost
27 sept. tot 12 oktober	Tentoonstelling "Hobby voor mannen"
door Mannen Hobbyclub Tienen
Vooropening op 27 september om 17 uur
12 okt. tot 2 november	Tentoonstelling "Schilderwerken" door
de Heer Kustermans
Vooropening op 12 oktober om 17 uur.